

15 JULI 1913.

AFLEVERING 6.

NADruk VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 4.80.

GEVLEKTE DOOVE-NETEL.

IEDER die wel eens in de buurt van Nijmegen of in Limburg gebotaniseerd heeft, kent ongetwijfeld de Gevlekte Doove-netel (*Lamium maculatum*). De plant is in Zuid-Limburg althans bijna zoo algemeen als de purperen of paarse doove-netel (*L. purpureum*) bij ons is. Maar het kenmerk, dat de naam aan den netel gaf, de witte streep of vlek op de bladeren, zullen wel weinigen in ons land erop hebben kunnen vinden.

Bij werkelijk in 't wild groeiende planten heb ik het nooit gezien en ik heb er al wat maculatums op nagekeken. Den enkelen keer, dat ik er een vond, was het dicht bij een tuin of buitenplaats; zoodat twijfel aan de wildheid gerechtvaardigd bleef. Wel ken ik ze goed; ik heb er ook dit jaar verscheidene van in bloei gezien met een prachtige zilverstreep, even mooi en duidelijk als op de Gele Doove-netel; maar die waren stellig niet van wilde, althans niet van in ons land groeiende exemplaren afkomstig. De aantekening „met middenstreep” of gevlekte bladeren, die in den *Prodromus* slechts bij twee exemplaren staat vermeld, afkomstig van Druten (1875) en Zand (1846), doet ook duidelijk de zeldzaamheid van de gevlekte bladeren uitkomen. Bij de derde opgaaf: Putten (1873) wordt er uitdrukkelijk bijgezegd: uit een tuin.

Vermoedelijk zijn deze exemplaren uit een kweektuin of een Hortus afkomstig. Of de plant in het wild met gevlekte bladeren veel voorkomt, en waar in het buitenland dat dan is, weet ik niet. In dit voorjaar heb ik duizenden wilde exemplaren gezien, maar niet één met de zilverstreep. Met het Longenkruid is het al net zoo. Ook dat heeft in ons land alleen bij tuinplanten de mooie witte vlekken.

Evenals bij de Gele Doove-netel (*Galeobdolon*) zijn de cellen in de streep bijna geheel met lucht gevuld; dit blijkt ook door den natuurafdruk, die hier gereproduceerd is; de vlek drukt iets donkerder af, doordat het licht er gemakkelijker doorgaat.

Blad van Gevlekte Doovenetel. De donkere vlek op den afdruk ontstond door de lucht, die in de cellen van de zilvervlek besloten zit.

Welke biologische beteekenis deze luchtige cellen hebben, en of ze er een hebben, is niet met zekerheid te zeggen. En waardoor de zilverschijn ontstaat is ook nog niet uitgemaakt; dat zal wel een gevolg zijn van de structuur der opperhuids-cellen. Merkwaardig is het, dat aan planten met duidelijken zilverschijn ook loten kunnen komen, die niet gevlekt zijn, maar die krijgen in mijn tuin later na den bloeitijd weer bladeren met vlekken.

Onder de honderden planten van deze mooie netelsoort, met zijn bloemen, die in den regel iets grooter zijn dan van den gewonen witten doove-netel, trof ik er in dit voorjaar een paar met witte bloemen. Op die groeiplaats stonden de drie grootbloemige netels doorelkaar, de gele, de roode en de witte.

Het was louter toeval dat ik de witte gevlekte opmerkte tusschen de ware witte. Ik zocht naar een kruising tusschen beide; omdat ze zoo kris kras dooreengroeiden, meende ik dit met eenige kans op succes te kunnen doen. Immers de planten schijnen zeer nauw verwant te zijn; en het geslacht *Lamium* is ook niet ongeschikt om bastaarden te vormen; wat blijkt uit de vondsten van kruisingen tusschen de kleine purperen doove-netel en de stengelomvattende soort (*L. amplexicaule*) die op onze zandige bouwlanden niet zeldzaam is.

Maar mijn zoeken was vergeefs; wat wel jammer is; want het zou een mooie vondst geweest zijn; voor ons land althans iets nieuws. Eén keer

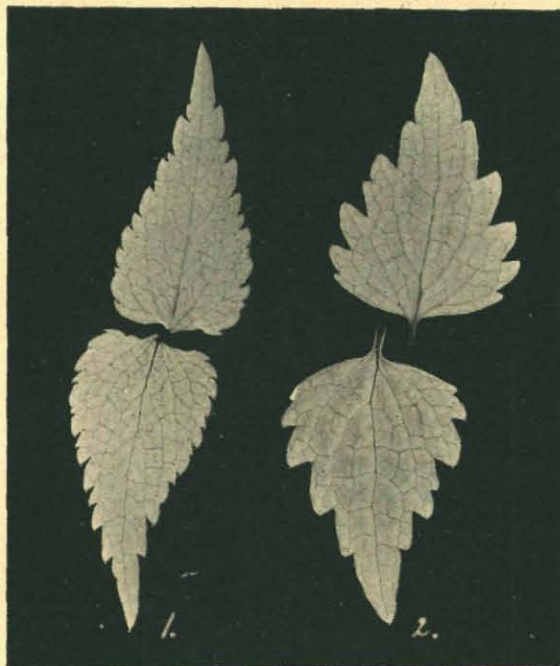
echter heb ik gejuicht, toen ik een witte doove-netel meende te pakken te hebben, met roode inplaats van zwarte helmknoppen. Het was even wel een half-dooide musch. Want bij nader onderzoek bleek het een gevlekte netel, een maculatum te zijn, die inplaats van roode, niets dan zuiver witte bloemen droeg. Dat is nu wel geen nieuwe vondst, maar toch nog niet iets alledaagsch; van Zuid-Limburg is zoo'n albino al een paar maal geboekt.

Dat ik mij zoo vergissen kon, ofschoon ik dagelijks den Gevlekte Netel onder de oogen heb, vergaf ik mij in het eerst niet. En toch, het is een bewijs, hoe het uitvallen van één kenmerk, in dit geval de kleur van de bloem, ook bij een goed bekende plant, dadelijk aan wat anders kan doen denken. Zelfs toen ik de witte roode, naast de witte witte plaatste, kon ik niet

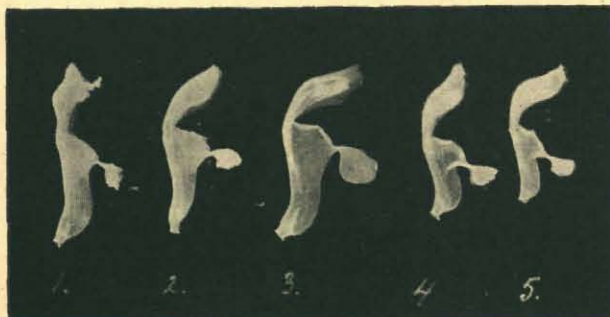
terstond een in het oogvallend verschil aangeven. Eerst als men naar verschillen gaat zoeken, vallen ze in het oog, en nu zal het mij niet meer gebeuren, dat ik de beide netels verwissel, al tref ik de roode weer eens wit aan. Aan de stengelbladeren is ook bij een meer dan gewone oplettendheid geen verschil te zien tusschen *L. maculatum* en *album*. Eerst de bladeren tusschen de bloem-

kransen wijken in vorm bij de beide soorten iets van elkaar af.

Een natuurafdruk (op photographisch papier) maakt dit eerst recht duidelijk; wie ze hier zoo scherp afgebeeld naast elkaar ziet staan, zal meenen dat iedereen het verschil dadelijk moet opmerken; maar ik heb twee uitersten gekozen; en wel het derde bladpaar (van boven geteld) van de beide planten.

Ondscheidingsteekenen tusschen de Witte Doovenetel en de Witte Gevlekte Doovenetel. Bij fig. 1. Het derde bladpaar van boven tusschen de bloemen. Fig. 2. Hetzelfde bladpaar van de witte variëteit van de gevlekte soort.

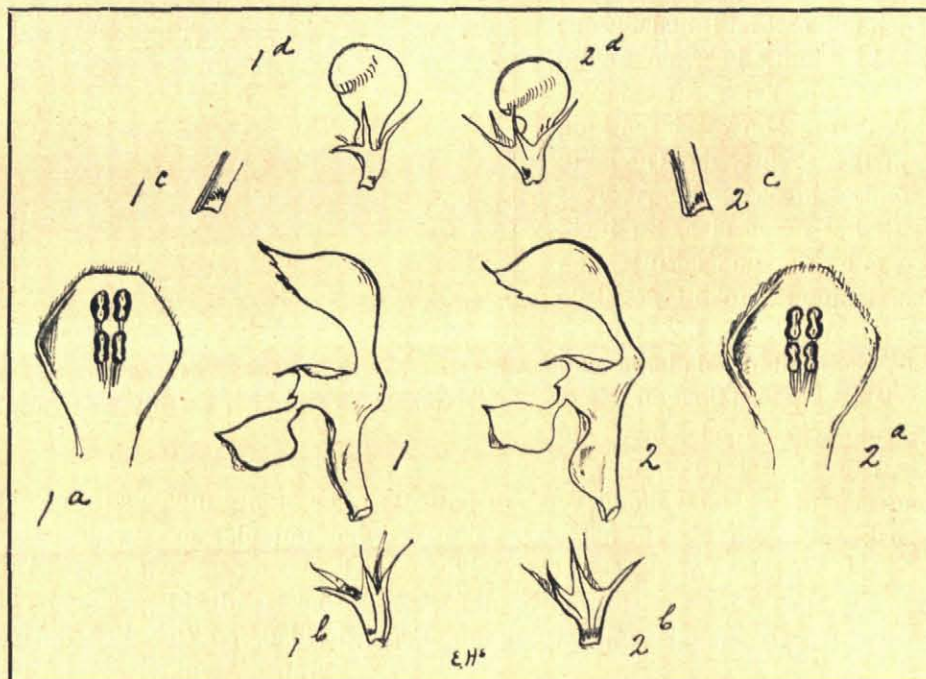

Natuurafdruk van Witte, Gevlekte en Witte gevlekte Doovenetel. Fig. 1 en 2. Roode bloemen van de Gevlekte Doovenetel. Fig. 3. Witte bloem (Albino van de Roode Doovenetel). Fig. 4 en 5. Witte Doovenetel.

En nu blijkt, dat bij de witte het bladsteeltje nog veel korter is dan bij de witte gevlekte, dat het aantal tanden van den bladrand bij de witte doovenetel veel grooter is, en het blad onderaan iets breeder is dan bij de roode.

Wie voor het eerst een albino van een Gevlekte Netel aantreft, en met die van een witte Doove-netel vergelijkt, zal nog nauwkeurig moeten toekijken; de verschillen zijn waarlijk subtiel, en toch weer niet onduidelijk, mits ge de beide bloemen naast elkaar houdt. Het beste is ze te teekenen of te fotografeeren.

Op de teekening hierbij ziet ge links de witte en profiel, met de details die eenig verschil te zien geven: de afstand tusschen de beide paren helmknoppen

Onverschied tusschen de bloem van een Witte Gevlekte en een ware Witte Doovenetel.
Fig. 1a enz. zijn details van de altijd witte bloem (*L. album*). Fig. 2a enz. van de bij uitzondering
witte *Lamium maculatum*. Fig. 2c geeft de haarring van de buis aan.

en de verhouding van de bovenlip tot de bloembuis zijn het sterkst sprekend.

Ook op den natuurafdruk komt dat vrij duidelijk uit, maar daartoe moesten echter gedroogde bloemen dienen, daar anders bij het vast aandrukken van de glasplaat vlekken zouden ontstaan door het vocht. Toevallig zijn de bloemen van de witte, (de *L. album*) iets kleiner dan die van de witte *maculatum*.

Dat de helmknoppen ook bij de albino roodachtig zijn, kan aan het stuifmeel liggen dat rood is bij *maculatum*, geel bij *album*; dat is natuurlijk alleen aan de levende plant op te merken. Ook ontbreekt bij de albino het flets gele honingmerk van onze witte doove-netel; maar dat is ook niet altijd duidelijk zichtbaar.

Het zou wel de moeite waard zijn, eens te onderzoeken of de albino met de type bij kruisbestuiving bastaarden geeft. Ik heb beide planten nu naast elkaar in mijn tuintje; ze staan er goed voor. Blijven de albino's leven, dan hoop ik het in het volgend jaar te probeeren. En dan hoort ge er wat van. Het succes is anders zeer dubieus; en vind ik in de literatuur, dat het al geprobeerd en mislukt is, dan begin ik er niets mee, want het is voor iemand met weinig vrijen tijd en slechte kweekgelegenheid een twijfelachtig genoegen, zoo'n mendelproef in het duister.

Er zijn echter ook al in het wild exemplaren van *L. maculatum* gevonden met lichtrose bloemen; nog niet zoo heel lang geleden bij Ubbergen en een halve eeuw geleden bij Berg en Dal en op den St. Pietersberg. Dat *kunnen* bastaarden geweest zijn.

E. HEIMANS.

HET ARBORETUM DER RIJKS HOOGERE LAND-, TUIN- EN BOSCHBOUWSCHOOL TE WAGENINGEN.

(Vervolg van blz. 106).

IJ hebben dus als voornaamste oorzaak van verwarring in de benaming leeren kennen: willekeur en vergissing. Vergissingen zullen altijd blijven plaats hebben; maar willekeur kan getemperd worden. En dit heeft men getracht te doen, toen het al te gek liep en de botanici onder den chaos van naamsverwarringen zochten als in den tijd van vóór Linnaeus. Maar wat Linnaeus alléén gedaan had, gebeurde nu door samenwerking van alle botanici; het middel daartoe was een congres. Dat congres is in 1867 te Parijs gehouden; en daar zijn een boekje vol wetten voor de benaming aangenomen, allereerst deze, dat een plantensoort die een behoorlijken naam gekregen had, geen anderen naam mocht krijgen („prioriteitswet“); en 't verwondert ons niet, dat men bij die wet van prioriteit uitging van de namen van Linnaeus als basis voor de nomenclatuur.

Deze wetten zijn sedert wel grootendeels opgevolgd voor nieuw ontdekte planten; maar de reeds bestaande namen zijn eerst op het eind van de 19^e eeuw nauwkeurig op hunne juistheid ten opzichte der prioriteitswet getoetst; en toen bleek het, dat zeer veel namen verkeerd waren en voor andere, ook reeds in de literatuur voorhanden namen, moesten plaats maken. Het werd nu ook duidelijk, dat de toepassing der wetten van 1867 volgens zeer verschillende principes kon geschieden en dan verschillende uitkomsten gaf. Volgens dezelfde wetten werd b.v. onze blauwe regen door verschillende botanici in werken van den jongsten tijd resp. genoemd: *Phaseoloides floribunda*, *Phaseoloides polystachya*, *Kraunha*